

□ İBRAHİM İPEK

TÜRKİYE’DE ALTAY TÜRKÇESİ ÜZERİNE YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİ

GRADUATE THESIS IN TURKEY ON ALTAY TURKIC

Abstract

In this study, It eas aimed to make a bibliography study of the graduate theses on Altai Turkish by scanning the theses in YÖK National Thesis Center and to give a summary information about these theses.

Key words: Turkic, Altay,Altay Turkic, gradute thesis YÖK

Özet

Biz bu çalışmamızda, YÖK Ulusal Tez Merkezinde bulunan tezleri tarayarak Altay Türkçesi üzerine yapılmış olan lisansüstü tezlerin bir bibliyografya çalışmasını yapmaya ve yapılmış bu tezlerle alakalı özet mahiyetinde bilgiler vermek amaçlamıştır.

Anahtar kelimeler: Türkçe, Altay,Altay Türkçesi, lisansüstü tez, YÖK

Altay Türkleri Güney Sibirya’da Rusya Federasyonu sınırları içinde yer alan 92.900 km² büyüklüğündeki Dağlık Altay Özerk Cumhuriyeti’nde yaşamaktadırlar. Cumhuriyet’in 200.000 civarında olan nüfusunun yaklaşık 65.000’ini Altay Türkleri oluşturur. Güney ve Kuzey olarak iki gruba ayrılan Altay Türklerinin Güney grubunu; Altay-kiji, Telengit ve Teleüt, Kuzey grubunu ise; Tuba, Kumandı ve Çalkandı Türkleri oluşturmaktadır. (Türkler: 258, 2002).

Altay Türkçesinin ilk yazı dili bölgeye Hristiyanlığı yaymak için gelen misyonerler tarafından, Kiril alfabesiyle "Teleüt"|| ağzının esas alınmasıyla oluşturulmuştur (Türkler: 258, 2002). Bugünkü Altay Türkçesi yazı dili, *standart yazı dili* özelliği göstermemektedir. İlk yazı dilinin dayandırıldığı Teleüt ağzı olmak üzere bütün ağızlardan, Moğolcadan ve Rusçadan özellikler taşır. Alfabe ve imlâda yapılan değişikliklerin bir yansıması olarak yayımlanmış eserlerde yazılış birliği sağlanamamıştır (Güner Dilek: 1014, 2007).

Biz bu çalışmamızda, YÖK Ulusal Tez Merkezinde bulunan tezleri tarayarak Altay Türkçesi üzerine yapılmış olan lisansüstü tezlerin bir bibliyografya çalışmasını yapmaya ve yapılmış bu

tezlerle alakalı özet mahiyetinde bilgiler vermeyi amaçladık. Çalışma, “Doğrudan Altay Türkçesi üzerine yapılmış olan tezler” ve “Altay Türkçesinin de yer aldığı mukayeseli tezler” olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Bölüm: Doğrudan Altay Türkçesi Üzerine Yapılmış Olan Tezler

1. Güner (Dilek), Figen. Altay Türkçesinde Fiil - Verb in Altaic Turkish / Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Türkçe, 1996, s. 202.

Bu tezde, Altay Türkçesinin isimden fiil yapma ekleri, fiilden fiil yapma ekleri, fiillerin basit ve birleşik çekimleri, sıfat-fiil ekleri, zarf-fiil ekleri ve bunların fonksiyonları incelenmiştir. Bu incelemeler yapılırken her ek ve çekim şekli hakkında önce gerekli bilgi verilmiş daha sonra ek ve çekimlerin işlevleri belirtilmiştir. Ancak özellikle fiil çekiminde kullanılan şahıs ve kip eklerinde birden fazla şekillerin var olduğu görülmüştür. Bu durum bize Altay Türkçesinin henüz yazı dili olma merhalesini tamamlamadığını göstermektedir.

2. Bacanlı, Eyüp. Altay Türkçesinde Zaman Şekilleri (Çekim Eklerinin Zaman, Kip Ve Görünüş Bakımından İncelenmesi) - The Analysis Of Finite Forms İn Altai Turkic From Temporal, Modal And Aspectual Perspectives / Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Türkçe, 2001, s. 275.

Bu çalışma Altay Türkçesinde fiillere şahıs ekleriyle birlikte gelerek onlara zaman, görünüş ve kip anlamları yükleyen şekilleri inceleyen bir çalışmadır.

3. Dilek, İbrahim. Altay Masalları - Tales Of Altai / Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora, Türkçe, 2003, s. 774.

YÖK Ulusal Tez Merkezinde bulunmayan çalışma ile alakalı bir bilgi yazamadık, bu yüzden sadece künyesini vermekle yetindik.

4. Güner Dilek, Figen. Altay Türkçesi ağızları - Altay Turkish dialects / Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora, Türkçe, 2005, s. 710.

Bu çalışmanın konusu, Kuzey doğu Türk lehçeleri grubunda yer alan Altay Türkçesi ağızlarının ses bilgisi yönünden tasvirî (eş-zamanlı) ve karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Çalışmada, Altay Türkçesinin Altay Kişi, Telengit, Çalkandı, Kumandı ve Tuba ağızları; Altay Türkçesi yazı diliyle ve birbirleriyle, gerektiğinde Eski Türkçe dönemindeki şekliyle karşılaştırılmış; ağızlar arasındaki farklılıklar ve benzerlikler vurgulanmıştır. Çalışma; incelemenin yapıldığı metnin elde edilmesinde kullanılan yöntemler, metnin düzenlenme şekli, kaynak kişiler ve içeriği oluşturan konular hakkında bilgilerin verildiği ve çeviri yazıda kullanılan işaretlerin sıralandığı "Giriş" bölümünden başka 6 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Altay Türkleri ve Altay Türkçesi, Dağlık Altay Özerk Cumhuriyeti hakkında bilgiler verilmiş, Genel Türk dili içinde Altay Türkçesinin yeri, bugünkü konumu, Altay Türkçesi yazı dilinin kuruluşu ve daha önce Altay Türkçesi ağızları konusunda yapılan çalışmalar anlatılmıştır. İkinci bölümde; Altay Türkçesi ağızlarındaki ünlülerin ve ünsüzlerin genel bir tasviri yapılmıştır. Üçüncü bölümde, Altay Türkçesi ağızlarındaki ses birimleri ve değişken sesleri kendi aralarında ve Eski Türkçeye karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Dördüncü bölümde, Altay Türkçesi ağızlarındaki ses olayları yazı diliyle karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Beşinci bölümde yer alan ve incelememize temel teşkil eden "Metinler" ise, soru-cevap tarzında düzenlenmiştir. Metinler içinde geçen bütün

kelimelerin geçtiği yerlerin ve anlamlarının belirtildiği "Dizin" de sonuncu ve altıncı bölümü oluşturmaktadır.

5. Türker, Ferah. Altay Türklerinin efsaneleri (inceleme-metin) - The legends of Altai Turks (analysis-text) / Ege Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, Doktora, Türkçe, 2011, s. 577.

Bugün, Rusya Federasyonu içerisinde yaşayan Altay Türkleri, tarih boyunca pek çok halkla bir arada bulunmuşlar ve pek çok inanç sisteminin etkisi altında kalmışlardır. Altay Türkleri, bir taraftan geleneksel inanç sistemlerini muhafaza ederlerken diğer taraftan karşılaştıkları yeni kültürlerden aldıkları unsurları da benimsemişler ve tüm bunların neticesinde çok zengin bir sözlü geleneğe sahip olmuşlardır. "Altay Türklerinin Efsaneleri" başlıklı tez, Giriş dışında dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, Altay Cumhuriyeti ve Altay Türkleri hakkında genel bilgi verilmiş ve Türkiye'de Altay folkloru üzerine yapılan çalışmalar tanıtılmıştır. Efsane Kavramı ve Altay Efsaneleri adlı birinci bölümde Altay Cumhuriyeti'nde efsane türü üzerine yapılan çalışmalar değerlendirilmiş, ayrıca efsane tanımları ve tasnifleri üzerinde durulmuştur. Altay Efsanelerinin Motif Yapısı adlı ikinci bölümünde motif kavramı ele alınmış, S. Thompson'ın Motif-Index of Folk Literature adlı eseri tanıtılmış ve Altay efsanelerinin motif yapısı, bu kataloğa göre tasnif edilmiştir. "Altay Efsanelerinin Kültürel Boyutu" adlı üçüncü bölümde efsaneler olay örgüsü ve kültürel boyutu bakımından incelenmiştir. Metinler adlı dördüncü bölümde Altay efsane metinleri, önce Altay Türkçesi ile ardından da Türkiye Türkçesinde aktarılmış şekilleriyle verilmiştir. Sonuç bölümünde çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapıldıktan sonra "Dizin" ve "Kaynaklar" bölümü verilmiştir.

6. Elcan, Abdullah. Tanıspay Şinjin'in İris Ekelgen İjemci adlı eseri ve Altay Türkçesinde isim (İnceleme-metin aktarımı-tıpkıbasım) - The Story of Iris Ekelgen İjemci Written by Tanıspay Şinjin and Noun in Altai Turkish (Examination-translation-facsimile) / Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Türkçe, 2012, s. 499.

Türk Lehçeleri tasnifinde Kuzey-doğu Türk Lehçeleri içerisinde yer alan Altay Türkçesi, Güney Sibiryta bölgesinde yaşayan Altay Türklerinin edebi dilidir. Bu çalışmada Altay Türklerinin çağdaş yazarlarından Tanıspay Şinjin'in İris Ekelgen İjemci adlı eseri temelinde Altay Türkçesinde isim kategorisi incelenmiştir. İsim kategorisi ile ifade edilmek istenen fiil dışındaki diğer kelime türleridir. Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde İsim kategorisi başlığı altında Altay Türkçesinde isim, sıfat, zarf, zamir, edat, bağlaç ve ünlem konuları Türkiye Türkçesi gramerciliğinin bakış açısı doğrultusunda değerlendirilmeye çalışılmıştır. Konu ile ilgili Altay Türkçesi ile yazılan gramer kitaplarından da faydalanılmış ve aynı konulardaki farklı yaklaşımlara dikkat çekilmiştir. Metinde verilen örnekler İris Ekelgen İjemci adlı eserden seçilmiş ve verilen örneğin hangi sayfada olduğu [] köşeli parantez ile gösterilmiştir. Sayfa numaraları çalışmanın numaralarına göre değil orijinal metne göre verilmiştir. İkinci bölüm İris Ekelgen İjemci adlı eserin "Mutluluk Getiren Umut" başlığıyla Türkiye Türkçesine aktarılmasından oluşmuştur. Eserde Sovyet Dönemi Altay toplumunun günlük hayatı Maaday isimli karakter ve onun ailesi etrafında anlatılmaktadır. Bu çalışma ile ilk kez Altay Türklerine ait bir edebi eser Türkiye Türkçesine tam olarak aktarılmış olmaktadır.

Üçüncü bölüm ise İris Ekelgen İjemci adlı eserin Kiril Alfabesinden Latin Alfabesine aktarılmasından oluşmuştur.

7. Doğan, Şima. Altay Türkçesinin tarihî karşılaştırmalı ses bilgisi - Historical comparative phonetics of Altai Turkish / Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Lehçeleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Türkçe, 2013, s. 472.

Çalışmada "Altayca-Türkçe Sözlük"te bulunan kelimeler ile An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish, Drevnetyurkskiy Slovar ve Divanü Lûgat-it-Türk'teki kelimeler karşılaştırılmıştır. Bu sözlüklerdeki kelimeler tarandıktan sonra elde edilen ortak kelimeler ses bilgisi bakımından incelenerek, birbirleriyle olan benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışma için bu sözlüklerin yanı sıra başka eser ve sözlüklerden de yararlanılmıştır. Altay Türkleri ve dilleri hakkında genel bilgiler verdiğimiz Giriş bölümünden sonra yer alan II. Bölümde Eski Türkçenin ve Altay Türkçesinin ses sistemi üzerinde durulmuştur. III. Bölümde ise Eski Türkçe ile Altay Türkçesinin ünlü ve ünsüz düzenleri incelenmiştir. Ayrıca bu bölümün sonunda ses grupları ve ses olayları değerlendirilmiştir.

8. Başar, Lütfü Kerem. Altay Destanlarında mitolojik unsurlar - Mythological epic elements in Altai / Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Türkçe, 2015, s. 173.

Mitoloji üzerine yapılan çalışmaların yetersizliği, özellikle de destanlarda mitolojik yorumun şimdiye kadar bir çalışma bütünlüğünde yapılmamış olması, bu çalışmanın yapılması gerekliliğini doğurmuştur. Mitolojilerin destanlara nasıl kaynaklık ettiğini göstermesi bakımından önemli olan bu çalışma için, Türkiye Türkçesine aktarılmış olan Altay destanları tercih edilmiştir. Bu tercihte, söz konusu destanların mitolojik açıdan oldukça zengin olmaları faktörü etkili olmuştur. Çalışmada tespit edilen mitolojik unsurlar, Türk mitolojisindeki yerleri göz önüne alınarak örnekler ışığında işlenmiş ve yorumlanmıştır. Burada, Altay destanlarında geçen mitik unsurların, mitolojideki benzerliklerine dayanarak yorum yapılmış ancak kesin bir yargıya varılmamıştır. Sonuç olarak bu çalışmayla, Altay destanlarının mitolojik unsurlar bakımından oldukça zengin olduğu ve bu unsurların destanlarda nasıl yer bulduğu görülmüştür. Altay destanları içerisindeki mitolojik unsurların tespiti bize tarihî ve güncel kaynaklardan elde edilen bilgilerin mukayese edilmesi olanağını tanımış, aynı zamanda Türk kültür havzasına ait diğer destanlardaki mitolojik unsurların bir nevi kaynak analizini de yapma imkânı vermiştir.

9. Şayhan, Fatih. Altay destan kahramanlarının mitik serüveni (Erginlenme-olgunlaşma) - Mythic adventure of Altaic epic heroes (Maturing) / Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora, Türkçe, 2015, s. 307.

Destanlar, oluşum aşamaları bakımından mitsel düzlemin ilk görüntü düzeylerindedir. Dikey boyutta barındırdığı derin anlam dizgeleri bakımından mitleri ve mitsel düşünceyi aktaran metinlerdir. İnsanoğlu, tarih sahnesine çıktığı ilk andan günümüze kadar yaşam karşısındaki kökensel tepkilerini, kolektif bilinçaltının dışı vurumu olarak kabul edebileceğimiz; mitler, efsaneler, destanlar, masallar ve halk anlatıları aracılığıyla ifade etmiştir. Bu bakımdan bu ürünler, yaratılış sonrası süreçte insanoğlunun evreni, doğayı ve yaşamı yorumlama/anlamlandırma sürecinin ürünüdür. Şüphesiz bu ürünler, yaratılıştan günümüze uzanan yaşamsal çizgide tarihi, siyasi, coğrafi, din... İnsanoğlunu kültürel anlamda değiştiren

unsurların etkisiyle kaybolmadan günümüze kadar gelmiştir. Hemen hemen bütün dünya destanlarında benliğin başlıca simgesi olan kahraman, sınavlar yolunda bir dizi sınavdan geçirilerek mitsel düzlemde erginlenme/olgunlaşma aşamasına tabi tutulur. Söz konusu erginlenme/olgunlaşma süreci aslında metnin arka plan kültüründe metni yaratan toplumun akıp giden yaşam yaşam karşısındaki olgunlaşma sürecidir. Bu bakımdan Altay Türkleri'ne ait destanların dikey boyutunda, Türk insanının tarihsel süreç içerisindeki değişim/dönüşüm öyküsü bulunmaktadır. Altay destanları göz önünde bulundurulduğunda destan kahramanlarının mitsel anlamda girmiş olduğu erginlenme/olgunlaşma süreci, ünlü mit çözümleyicilerinin belirttiği gibi yola çıkış aşaması ile başlamaz. Kahramanlar, geçmişle birlikte ele alınarak, henüz doğmadan toplum tarafından yaratılır. Bu bağlamda, Altay destanlarında destan kahramanlarının mitsel serüveni anne karnına düşmeden önce başlar. Doğum öncesi süreç ve olağanüstü doğum göz önünde bulundurulduğunda kahramanın bireyselleşme süreci, geçmişin dinamiklerinden hareketle kendisini günceller. Dolayısıyla kahramanın sonsuz yolculuğu, sonlu yolculuğundan yani doğum anından önceki süreç ile başlar. Bu bakımdan Türk toplumu, kahramanı daha doğmadan mitsel anlatı güçleriyle kuşatır. Kahraman, içinde doğup büyüdüğü Türk toplumunu yaşatmak adına bir erginlenme/olgunlaşma aşamasından geçer. Kahramanın doğum öncesinden itibaren geçtiği bir dizi sınav, bir anlamda içinde doğup büyüdüğü toplumun kat etmiş olduğu aşamaları göstermektedir. Bu çalışmada Altay destan kahramanlarının doğum öncesi süreçten itibaren başlayan erginlenme/olgunlaşma aşamaları sistematik bir düzlemde ele alınıp incelenmiştir.

10. Rakhatbekov, Maksat. W. Radloff'un "Proben" adlı eserindeki Altay Türkçesi metnlerinin incelenmesi - Investigation of Altaic Turkish texts in W. Radloff's "Proben", Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Türkçe, 2016, s. 695.

Çalışmada, W. Radloff'un "Proben der Volksliteratur der türkischen Stämme Süd-Sibiriens" adlı eserindeki Altay Türkçesi metnlerini ele alınmıştır. Çalışmanın amacı, W. Radloff tarafından derlenen ve 1866 yılında yayımlanan Altay Türkçesi metinleri yeniden kazandırmak ve sesbilgisi, kelime varlığı açısından incelemektir. Çalışma; Giriş, Altay Türkleri, Altay Türkçesinin Tarihselden Moderne Türk Dili Tarihindeki Yeri, W. Radloff-Hayatı, İlmî kişiliği ve Eserleri, Metin, Türkiye Türkçesine Aktarımı, Ses Bilgisi İncelemesi, Dizin ve Sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümü olan "Giriş" bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Altay Dağları, Güney Sibirya'nın Türk tarihindeki önemi, Altay Özerk Cumhuriyeti'nin konumu ve Altay Türklerinin etnografisi, tarihi, kültürü, dini, dili hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde Altay Türkçesi'nin Türk Dili tarihindeki yeri, onun gelişim süreci ve tarihî bağlantıları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca, Altay Türkçesinin Kuzey-Batı Türk lehçeleri içinde yer alan Kırgız Türkçesiyle olan yakınlığı üzerinde durulmuştur. Bunun dışında çağdaş Altay Türkçesi'nin durumundan da söz edilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde Altay Türkçesi'nin dil hususiyetleri hakkında bilgi verilmiştir. Çağdaş Altay Türkçesinin dil özellikleri, ağız sistemi, ağızları arasındaki farklılıklar, Eski Türkçe ile Altay Türkçesi arasındaki bazı ses olayları üzerinde durulmuştur. Beşinci bölümde Türkoloji, onun içinde Altay Türkçesi için önemli isimlerden biri olan W. Radloff'un hayatı, ilmî kişiliği ve eserleri hakkında kısa bilgi verilmiştir. Çalışmamızın konusu olan "Proben der Volksliteratur

der türkischen Stämme Süd-Sibiriens" eserinin derlenişi ve yayımlanışı hakkında bilgiye yer verilmiştir. Altıncı bölümde, "Proben der Volksliteratur der türkischen Stämme Süd-Sibiriens" eserinden seçilen bazı metinlerin transkripsiyonu verilmiştir. Çalışmada yer alan metinlerde çağdaş Türk transkripsiyon sistemi uygulanmıştır. Çalışmanın yedinci bölümünde metinlerin Türkiye Türkçesine aktarımına yer verilmiştir. Sekizinci bölümde, Altay Türkçesi metinlerinde geçen alıntı ve Türkçe kelimelerdeki fonetik değişimlere yer verilmiştir. Genel olarak Altay Türkçesi'ndeki fonetik gelişmeler Eski Türkçe ile karşılaştırılmıştır. Ayrıca, ihtiyaç duyulan yerlerde tarihî fonetik değişimlere de yer verilmiştir. Çalışmanın dokuzuncu bölümünü metinlerde geçen sözcüklerin "Dizin"i oluşturmaktadır. Bu bölümde metinlerde geçen sözcüklerin anlamlarına da yer verilmiştir. Çalışmada, sözcüklerin genel anlamları değil, cümle bünyesindeki anlamı esas alınmıştır. Onuncu bölümü olan "Sonuç" kısmında araştırılan eserlerden ve incelenen metinlerden yola çıkarak Altay bölgesi, Altay Türkleri ve Altay Türkçesi üzerine varılan sonuçlara yer verilmiştir.

11.Şenol, Fatma Zehra. Altay destanları üzerine bir inceleme - yaratılış, yaşam, öte dünya - A research on the altaic legends -creation, life, death / Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Türkçe, 2016, s. 292.

Sibirya grubu Türk toplulukları arasında yer alan Altay Türkleri, eski kültür ve geleneklerine bağlı kalma konusunda direnç gösteren boylardan birisidir. Altay Türklerinin inanç sistemine hâkim olan Şamanizm ve bu doğrultuda oluşan Altay mitolojisi Altay destanlarına da büyük ölçüde yansımıştır. Bu incelemede Altay destanları üzerine yapılan önemli çalışmalar esas alınarak mitolojik ekseninde yaratılış, yaşam ve ölüm ve öte dünya algısı tespit edilecektir. Üç ana bölümden oluşan çalışmanın "Yaratılış" isimli ilk bölümünde destanlara yansydıkları ölçüde evrenin yaratılış öyküsü, kahramanın karşılaştığı yüce varlıklar ve evrenin kutsal unsurları ele alınacaktır. İkinci bölüm olan "Yaşam: Kahramanın Yolculuğu" bölümünde ise kahramanın serüveni; ailesi, yaşadığı mekan, doğumu, büyümesi, yola çıkışı ve bu noktadan itibaren karşılaştığı engeller ve aldığı yardımlar ekseninde incelenmiştir. Ölüm ve Öte Dünya Tasarımları bölümünde destanlarda geçen ölümle ilgili bütün tasavvurlar; ölüm şekilleri, ölüm sonrası uygulamalar, ölüp dirilme, ölümsüzlük, ölümler dünyasının şeytani varlıklar ve cennet-cehennem başlıkları altında değerlendirilmiştir. Tezin birbirini tamamlayan üç farklı bölümünde, destanlardan çıkarılan veriler örneklemeleleriyle birlikte ele alınmıştır. Bu sayede mitolojinin Altay destanlarına hangi ölçüde yansydığını tespit etmek, Altay mitolojisinden hareketle Türk mitolojisinin temel kodlarını ortaya çıkarmak ve aynı zamanda Altay destanlarının bir kalıbını çizmek amaçlanmıştır.

12.Küçükbalı, Fatih Numan. Wilhelm Radloff'un "Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy" adlı sözlüğündeki Altay lehçesine ait kelimelerin incelenmesi (Ses bilgisi-karşılaştırmalı sözlük) - A research of the words that belong to altaic dialect in Wilhelm Radloff's dictionary named "Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy" (Phonology-comparative dictionary) / Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora, Türkçe, 2018, s. 1619.

Radloff, *Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy (OSTN)* adlı sözlüğünü 1893-1911 yılları arasında altışar yıl arayla dört cilt olarak yayımlamıştır. Bu sözlükte tarihî ve çağdaş pek çok Türk lehçesine ait yaklaşık 68 bin madde başı bulunmaktadır. Eserdeki tarihî lehçelere ait söz varlığı büyük oranda daha önce yayımlanan çalışmalardan alınmıştır. Çağdaş lehçelere ait kelimeler ise genellikle o dönemki konuşma dillerinden derlenmiştir. Özellikle o güne kadar pek bilinmeyen Türk lehçelerinin söz varlığının ilk defa bu eserde derlenmiş olması, eseri çok değerli kılmaktadır. OSTN'deki Altay lehçesine ait kelimelerin tamamına yakını bizzat Radloff tarafından derlenmiştir. Aynı zamanda söz konusu kelimeler sözlüğün temelini oluşturmuştur. Bu çalışmada, OSTN'deki Altay lehçesine ait kelimeler taranmış ve Altay Kiji, Teleüt, Tölös (Teless), Lebed (Çalkandı), Kumandı ve Tubalara ait toplam 11286 madde başı tespit edilmiştir. Bu 11286 madde başı ve örnek cümleler Türkiye Türkçesine çevrilmiştir. Altay lehçesine ait kelimeler, Eski Türkçe ve Çağdaş Altay lehçesiyle karşılaştırılarak karşılaştırmalı sözlük hazırlanmıştır. Daha sonra OSTN'deki kelimelerle Eski Türkçe ve Çağdaş Altay lehçesi ağızları arasındaki ses değişiklikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda OSTN'deki Altay lehçesine ait kelimeler, eş zamanlı fonetik incelemeye tabi tutulup o dönemki Altay ağızları arasındaki farkların belirlenmesi hedeflenmiştir.

13. Bekki, Selahaddin. *Altay-Türk destanı Maaday-Kara: İnceleme-metin - Altay-Turks epic of Maaday-Kara: Research and text / Atatürk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora, Türkçe, 2001, s. 540.*

Maaday-Kara Destanı üzerinde yapılan bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır: "Giriş" bölümünde Maaday-Kara Destanı ve Altay-Türk destanları üzerine yapılan çalışmalar tanıtılmıştır. "Altay-Türk Destancılık Geleneği ve Maaday-Kara Destanı" adlı birinci bölümde destan anlatıcıları, destanların tür ve şekil özellikleri ile Maaday-Kara destanının vaka örgüsü, dil, şekil ve üslubu üzerinde durulmuştur. "Maaday-Kara Destanının Motif Index of Folk Literature'a Göre İncelenmesi" adlı ikinci bölümde metinde tespit edilen motifler adı geçen eserin tasnif sistematiğine göre düzenlenmiştir. "Motiflerin Tahlili" adlı üçüncü bölümde tespit edilen motiflerin tahlili yapılmıştır. "Sonuç" bölümünde çalışmada elde edilen sonuçlar dikkatlere sunulmuştur. "Sonuç" bölümünden sonra destan metninin Altay Türkçesi ile Türkiye Türkçesine aktarılmış şekilleri verilmiştir. Çalışmanın sonunda özel isimler dizini ile kaynakça bulunmaktadır.

Gül, Veli. *Altayca Almıs Kaan Destanı (giriş-metin-altarma-dizin) - Altay epic Almıs Kaan (introduction-text-translation- index) / Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Türkçe, 2008, s. 347.*

Bu çalışmada Altay destanı Almıs Kaan destanının metni Latin harflerine aktarılmış ve destanın Türkiye Türkçesine çevirisi hazırlanmıştır. Bir metnin anlaşılması ve çevirisindeki doğruluğun kanıtlanması için dizin-sözlüğe ihtiyaç duyulacağından Destanın Türkiye Türkçesine çevirisini desteklemek ve okuyucunun kelime anlamına rahat ulaşmasını sağlamak amacıyla bir dizin-sözlük hazırlanmıştır. Bir metnin ya da konuşmanın değeri, ait olduğu bilime hakimiyeti, kelime sayısında saklıdır. Kelimelerin az tekrarı, metindeki kelime sayısını artırır. Bu da metnin zenginliğini gösterir. Anlatımın zenginliğini gösteren kelime sıklığına ve çoktan aza kelime sıklığına bu çalışmada yer verilmiştir. Altay Türkçesi, hem Eski Türkçe döneminin hem de Orta

Türkçe döneminin dilbilgisi özelliğini göstermektedir. Destanda geçen bazı dilbilgisi konuları destandan alınan kelimelerle örneklenmiştir. Destanın anlatımını genellemek amacıyla giriş bölümünde nesir olarak destan özetlenmiştir. Destanlar her ne kadar farklı coğrafyalarda geçen konuları işlese de köken birliği olan toplumlarda benzer özellikler göstermektedir. Altay Türkçesinden çevrilen bu destanda da Anadolu sahası destanlarındaki motiflerle benzerliğe rastlanmaktadır. Giriş bölümünde, tesadüfi olmayan bu benzerliklerden bazı motiflere işaret edilmiştir. Anlam bakımından ortak kullanılan benzer kullanımlarından iki örnek verilerek ortak dile işaret edilmiştir. Destan'daki kahramanın bir zamanlar yaşamış olan gerçek kahramandan alınacağını somutlayabilecek bir tespite çalışmanın önsözünde yer verilmiştir. Yine önsözde destanın kaynağı ve kim tarafından düzenlendiği açıklanmıştır. Destanla ilgili çalışmaların kaynakları tezin kaynaklar bölümünde yazar adına göre sıralanmıştır.

"Altay Halk Masalları" eseri ve Altay Türkçesinde isim kategorisi (İnceleme-metin-transkripsiyon-isim indeksi) - "Folk Tails of Altai" and a name category in Altai Turkish (Thesis-text-transcription-name index) / Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Türkçe, 2016 s. 326.

Altay Türkçesi, uzun yıllar boyunca maruz kaldığı hâkim dil Rusça etkisi ve her geçen gün azalan konuşur sayısı ile tehlikedeki Türk lehçelerinden biridir. Bir dilin ölümü aynı zamanda o dile bağlı ve yüzyıllar boyunca biriktirilmiş kültürel değerlerin de ölümü anlamına gelmektedir. Altay Türkçesi, Altay Türklerinin yaşadığı coğrafi şartlar nedeniyle Türkçenin arkaik unsurlarını barındırması ve yine aynı nedenle eski Türk kültür mirasını koruması bakımından önem taşımaktadır. Bu çalışmada, Türk lehçeleri içinde konuşur sayısı bakımından küçük bir grubu oluştursa da şekil, içerik ve kültür aktarımı bakımından büyük önem taşıyan Altay Türkçesi araştırmalarına katkıda bulunmak, hazırlanan indeksle Altay Türkçesi sözlüğünün zenginleştirilmesine katkı sağlamak, halk masalları aktarımı ile Altay kültürüne ışık tutabilecek yeni çalışmalara kaynaklık etmek amaçlanmıştır. Çalışmada, Altay Türkçesinde ad kategorisi ile ilgili başlıklar incelenmiş, çalışılan metinlerde bu kategoriyle ilgili örnekler gösterilmiştir. Ad kategorisi, çokluk, iyelik, hal, ad yapımı başlıkları altında ele alınmış, ayrıca bu başlıkların tarihi süreç içerisindeki yerini daha iyi gösterebilmek amacıyla tüm başlıklar art ve eş zamanlı incelemeye tâbi tutulmuştur. İndeks bölümünde çalışma alanımız olan adlar indekse dahil edilmiş, karşılıklarına metinde geçtikleri yerler ve anlamları verilmiştir. Altay halk masalları Türkiye Türkçesine aktarılmış, bu aktarım sırasında metinlerin türüne uygun olması bakımından masal üslûbu kullanılmıştır. Çalışmada Altay Türkçesi söz varlığına, gramerine, masallar yoluyla edebiyatına, kültürüne ve Sibiryaya grubu Türk lehçelerinin toplu gramer çalışmalarına katkı sağlanmış olacaktır.

14. Kavlak, Mine. Çağdaş Altayca üzerinde bir gramer denemesi (İvan Şodoev'in İrbizek başlıklı hikayesi) Gramer incelemesi-metin-aktarı-dizin / Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, Türkçe, 1995, s. 197.

YÖK Ulusal Tez Merkezinde bulunmayan çalışma ile alakalı bir bilgi yazamadık, bu yüzden sadece künyesini vermekle yetindik.

15. Mumcu, Emine. Altayca İki Destan Üzerinde Bir Dil Çalışması: Giriş, inceleme, metin, aktarı ve dizin / Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Lehçeleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Türkçe, 1997, s. 248.

YÖK Ulusal Tez Merkezinde bulunmayan çalışma ile alakalı bir bilgi yazamadık, bu yüzden sadece künyesini vermekle yetindik.

16. Ertan, Hilal. Altayca İncil tercümesi üzerine araştırmalar - The researches on translation of the Bible in Altaic language / Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, Türkçe, 2004, s. 343.

Bu çalışmanın konusu Altayca İncil Tercümesi üzerindeki araştırmalardır. Çalışmanın "Giriş" bölümünde Altay Türkleri'nin tarihi, yurtları, dil ve kültürüne temas edilmiştir. Rusların Altay Türklerini Ruslaştırma ve Hıristiyanlaştırma faaliyetlerinin ne zaman ve nasıl başladığı, Rusların asimilasyon çalışmaları sebebiyle Altay topraklarında demografik yapının nasıl değiştiği, Altayların milli uyanışının nasıl başladığı, Burhanizm dininin etkileri, nüfus bilgileri, dini inançları, kullandıkları alfabeler üzerinde durulmuştur. Araştırmanın devamında Altayca İncil'in Kiril harfli aslı ve altında o sayfanın çeviri yazılı hali verilmiştir. Eserde sesbilgisi ve sözdizimi çalışmaları yapılmıştır. Son kısmında da sözvarlığını yansıtan kelime dizini sözlük olarak verilmiştir ve ekler dizini ilave edilmiştir.

I. Bölüm: Altay Türkçesinin De Yer Aldığı Mukayeseli Tezler

1. Kadırova, Nazgul. Kırgız Türkçesi ile Altay Türkçesinin tarihsel-karşılaştırmalı şekil bilgisi (İsim) - A historical-comparative morphology of Kyrgyz Turkish and Altai Turkish (Noun) / Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Türkçe, 2016, s. 324.

Bu çalışmanın konusunu, Türk tasniflerinin çoğunda en yakın lehçeler olarak nitelendirilen ve Genel Türk Dili alanının kuzeydoğusunda yer alan Altay Türkçesi ile kuzeybatısında yer alan Kırgız Türkçesi isimlerinin art zamanlı (diyakronik), eş zamanlı (senkronik) karşılaştırmalı incelenmesi, sözü edilen iki lehçe arasındaki sınıfsal benzerlik ve farklılıkların tespiti oluşturmaktadır. Üç esas bölümden, "Giriş", "Sonuç" ve "Metinler" gibi kısımlardan oluşan bu çalışmanın, "Giriş" kısmında çalışmanın amacı, aktüelliği, kullanılan edebiyatların kısaca değerlendirilmesi, malzemeler ve metotları üzerinde durulmuştur. I. Bölümde Kırgız ve Altay Türklerinin genel tarihi, etnik oluşumu ve ortak yönleri, tarihte yaşanan temas noktaları ve bunun izleri anlatılmıştır. 2. Bölümde Kırgız ve Altay Türkçesinin Genel Türk Dili içindeki yeri belirlenmeye çalışılmış, bugüne kadar Altay ve Kırgız Türkçesi ve ağızları üzerine yapılan çalışmalardan, Altaycanın ve Kırgızcanın ağız özelliklerinden genişçe söz edilmiştir. 3. Bölüm "İsim" kavramı üzerine durulmuş ve Kırgız Türkçesi ile Altay Türkçesi isimlerinin şekilbilgisi özellikleri, konuyla ilgili sesbilgisi, kelime yapım sistemi, sözdizimsel yapısı ve söz varlığı çerçevesi kapsamında karşılaştırılmalı değerlendirilmiştir. "Sonuç" kısmında inceleme sonucunda ortaya çıkarılan veriler sıralanmıştır. "Metinler" kısmında ise iki lehçeden de örnekler sunulmuş ve bunların Türkiye Türkçesine çevirisi verilmiştir. "Kaynaklar" kısmında çalışmamızda kullanılan bütün kaynakların listesi yer almaktadır.

Elcan, Abdullah. Altay Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin karşılaştırmalı ses ve şekil bilgisi - Comparative phonetics and morphology of Altai Turkish and Turkey Turkish / Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora, Türkçe, 2016, s. 244.

Altay Türkçesi, Güney Sibiryta bölgesinde Altay dağları eteklerinde yaşayan, Altay Türklerinin dilidir. Türk lehçelerinin tasnifinde Kuzeydoğu/Güney Sibiryta Türk lehçeleri arasında gösterilen Altay Türkçesi zamansal ve mekânsal olarak Türkiye Türkçesinin en uzak akrabalarından biridir. Her iki Türk dilinin kökenleri Eski Türkçeye dayanmakla birlikte dil içi ve dil dışı nedenlerle Altay Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasında dilbilgisel farklılıklar oluşmuştur. Altay Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasında görülen ses ve şekil bilgisel farklılıklar iki temel nedene dayanır. Her iki Türk dili tarihsel olarak farklı dil içi gelişim süreçlerinden geçmiş; bu da Eski Türkçe kaynaklı bazı özelliklerin bir lehçede korunurken diğesinde kaybolmasıyla sonuçlanmıştır. Farklılıkların diğere sebebi ise Altay Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin tarih boyunca diğere dillerle kurduğı ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Altay Türkçesindeki Moğolca ve Rusça; Türkiye Türkçesindeki Arapça ve Farsça unsurlar farklılıkların önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Özellikle Altay Türklerinin hemen tamamının Altay Türkçesi ve Rusça olmak üzere iki dilli olmasından dolayı Altay Türkçesindeki Rusça tesiri yapısal boyutlara ulaşmıştır. Bu çalışmada, Altay Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki ses ve şekil bilgisel farklılıklar ele alınmaktadır. Giriş ve sonuç bölümleri dışında iki ana bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde sesbilgisel farklılıklar, eş zamanlı ve art zamanlı bakış açısıyla iki alt başlıkta incelenmiştir. Biçimbilgisel farklılıklar başlığını taşıyan ikinci bölümde ise Altay Türkçesi ile Türkiye Türkçesinde kelime yapımı ve kelime türleri konularında görülen farklılıklar yine iki alt başlıkta ele alınmıştır. Çalışmada, Altay Türkçesi merkeze alınmakla birlikte, Altay Türkçesinde bulunup Türkiye Türkçesinde bulunmayan ve Türkiye Türkçesinde bulunup da Altay Türkçesinde bulunmayan unsurlara da dikkat çekilmiştir.

2. Sönmez, Seniha. Türklerde dağ kültü inancı ve Altay, Tıva ve Şor Türklerinde dağ - Mountain cult in Turkish and mountain in Altay, Tıva and Şor Turkish / Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Türkçe, 2008, s. 205.

Türklerde Dağ Kültü İnancı ve Altay, Tıva ve Şor Destanlarında Dağ başlıklı tez çalışması, dağ kültü inancının Türklerdeki, kutsal kitaplardaki ve diğere dünya topluluklarının kültürlerindeki yansımalarını tespit etmek, dağın Altay, Tıva ve Şor kahramanlık destanlarındaki yerini örnekler eşliğinde göstermek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda; kaynakçada belirtilen tüm dergi, makale ve kitaplara ulaşılmış, kutsal kitaplar incelenmiş ve Altay, Tıva ve Şor Türkleri'ne ait kahramanlık destanlarındaki örnekler taranmıştır. Çalışma sırasında ilk olarak "Kült" kavramı tanımlanmaya çalışılarak Altay, Tıva ve Şor Türkleri ile ilgili genel bilgiler aktarılmıştır. Ardından Türk ve dünya mitolojilerinde yer alan "dağ kültü" ile ilgili kaynaklar incelenmiş ve bu kaynaklarda yer alan bilgi ve örnekler, çeşitli başlıklar altında sınıflandırılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonra kutsal kitaplarda bulunan dağlarla ilgili bölümler tespit edilip değerlendirilmiş, son olarak da Altay, Tıva ve Şor Türkleri'ne ait kahramanlık destanlarında dağlarla ilgili örnekler taranarak çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Yapılan çalışma neticesinde, dağların, tüm mitolojilerde geniş bir yer bulduğı, yaratılışın merkezi, dünyanın direğı kabul edildiğı, özellikle kutsal kitaplarda tanrı mekânı ve dünyayı sabitleyen direkler olarak görüldüğü

ve bu nedenlerden dolayı dağın çevresinde birçok mit ve inanışların oluştuğu sonucuna ulaşılmış, hatta incelenen Altay, Tıva ve Şor destanlarında da bu inanışlarla ilgili örneklerin mevcut olduğu görülmüştür.

Kaba, Ali. Altay, Tuva, Hakas ve Şor destanlarında at motifi üzerine bir inceleme - Review on horse motives in the Altay, Tuva, Hakas and Şor epics / Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, Konu: Türk Dili ve Edebiyatı, Yüksek Lisans, Türkçe, 2011, s. 204.

Bu çalışmada, Altay, Tuva, Hakas ve Şor destanları at motifi açısından incelenmiştir. Çalışma, Giriş ve üç bölümden oluşmaktadır: Giriş bölümünde incelenen destan külliyatı ile bu destanların meydana geldikleri sahalarda hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Ayrıca Türk kültüründe at üzerine yapılan çalışmaların bir dökümü de yapılmıştır. Birinci bölüm, “Atların Sınıflandırılması” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde atların menşeleri, fiziki özellikleri, olağanüstü özellikleri ile at koşumları üzerinde durulmuştur. “Atın Destanlardaki Fonksiyonu” adlı ikinci bölüm, “At Kahraman Birlikteliği”, “At İle Kahramanın Birbirini Sınaması”, “At İle Kahramanın Yolculuğa Çıkması”, “Atın Kahramanı Zor Durumlardan Kurtarması”, “Atın Kahramanın Yerine Sefere Çıkması”, “Atların Katıldığı Müsabakalar” ve “Atın Sonu” alt başlıklarından oluşmaktadır. Sonuç bölümünde çalışmada elde edilen sonuçlar dikkatlere sunulmuştur. Çalışmanın sonunda “Dizin” ve “Kaynakça” verilmiştir.

Kadırova, Nazgül. Kırgız Türkçesi ile Altay Türkçesinde karşılaştırmalı fiil - Comparison of verbs in Kyrgyz Turkish and Altay Turkish / Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Konu: Türk Dili ve Edebiyatı, Yüksek Lisans, Türkçe, 2012, s. 295.

Türkoloji alanında, Altay ve Kırgız Türkçesi yazı dilleri arasındaki benzerlikler birçok bilim adamının dikkatini çekmiştir. Bunlar arasında A. N. Samoyloviç ve N. A. Baskakov’un önemli bir yeri vardır. Her iki Türkolog da, Türk lehçelerinin tasnifiyle ilgili yaptıkları çalışmalarda adı geçen iki yazı dilini aynı grup altında değerlendirmiştir. Çalışmanın “Giriş” kısmında, incelemede kullanılan yöntem ve malzemeler hakkında bilgi verilmiştir. Üç bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde; Türk lehçelerinin sınıflandırılmasında Altay ve Kırgız Türkçelerinin yeri, Altay Türkleri ve Altay Türkçesi, Kırgız Türkleri ve Kırgız Türkçesi ile ilgili genel bilgiler verilmiştir.

“İnceleme” bölümü olan ikinci bölümde, Altay Türkçesi ile Kırgız Türkçesi yazı dillerinin fiilleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. “Sonuç” bölümünde ise, inceleme bölümünde verilen karşılaştırmaların genel bir değerlendirmesi yapılmış, çalışmamıza konu olan lehçelerin farklılıklarından çok benzerliklerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç tablolarla da desteklenmiştir. “Metin” bölümünde de Altay ve Kırgız Türkçesi lehçelerinin metin örnekleri ve Türkiye Türkçesine aktarılmış şekilleri verilmiştir.

Sonuç

Çalışmamızda YÖK Ulusal Tez Merkezinde yaptığımız tarama neticesinde Altay Türkçesi üzerine yapılmış lisansüstü tezler incelenmiş, bu doğrultuda Altay Türkçesi üzerine yapılmış 23 lisansüstü tez tespit edilmiştir. Bu tezlerin 16’sı Yüksek Lisans ve 7’si Doktora çalışmasıdır. Yine bu 23 çalışmanın 18’i doğrudan Altay Türkçesi üzerineyken 5’i ise diğer Türk dillerinin de yer

aldığı mukayeseli çalışmalardır. Bu tezlerin konusunu ise Altay Türkçesinin dil hususiyetleri, Altayların destanları, mitolojik unsurları gibi konular oluşturmaktadır.

Kaynaklar

Güner Dilek, Figen, Ercilasun, Ahmet Bican (Ed.), (2007). Türk Lehçeleri Grameri, Akçağ Yayınları, Ankara.

Türkler Ansiklopedisi, İbrahim Dilek “Altay Türkleri Edebiyatı Tarihi” maddesi, c. 20, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.